

магазини Б. М. Вроцького (Караваєвська ул. № 4) і А. Я. Оє (Велка Житомирська ул. № 36) можна буде подати заказу кореспонденцію і купувати знаки поштової оплати.

— 3 Поділля. Самосуд. «Кіевським В'єстям» пишуть з с. Жигаївки, винницького повіту: один селянин, набачивши в себе в клуні злудія, замкнув його там знадвору і покликав сусідів. Виявилось, що це селянин з сумезного села, в якого єсть 12 десятин своєї землі. Селяне вбили злудія на місці.

— Ликвідація земельного фонду. 30 юлія в Жмеринці на Поділлі почалися наради тимчасового одділа селянського банку за приводом члена банку д. Красногорого. В нарадах беруть участь: заступаючий місце подільського губернатора, всі предводителі дворянства, члени земельного комітету. З'їзд міюку, як і кому спродувати землю, скуплену селянським банком на Поділлі. (К. В.)

— Переселення. Люди в великому числі вселяються з Поділля, не зважаючи на те, що йде робота на полі. До якого розміру дійшло переселення, видно вже з того, що з одної пашківської волости за невеликий час виїхало мало не 300 родин селянських. Все це робить жадання „земельки“ та балачки „про вільні землі“ тих селян, що повертались з війни. (Под.)

— 3 Полтавщині. Акт обвинувачення Г. А. Новалена. Колишньому виборщику Полтави, секретареві городської управи Г. Коваленку пани днями прислали акт обвинувачення. Г. Коваленка титнуть до суду за те, що він умістив у часописі: „Рідний Край“, який він був редактором, допис про карну експедицію з Сумів, харківської губернії. Допис був уміщений в „Рідному Краї“ ще в початку 1906 року, а обвинувачення зроблено оше недавно. Як відомо, „Рідний Край“ був органом української демократичної партії, од якої Коваленко й пройшов у виборщики на виборам до другої Думи. „Рідний Край“ незабаром почне виходити з Києва. Редактором буде українська письменниця Олена Пчілка. (Южний Край.)

— Справа про вбивство ген. Полковникова. 7 августа в Полтаві в ківському воєнному суді буде розбиратися справа про мідич Шулма Баблина і Нехемію. Володимировича, сина статського совітника гімназиста Василя Яроцького, дворянина Миколу Троцького, вдову селянина Ганну Стеблян-Камеєвську, сина чиновника Володимира Дорошенка, дезертира з військової служби Герша Веєра, яких обвинувачують в убивстві 4 ноября 1906 р. в 9 год. вечора в г. Полтаві командующею 9 піхотною дивізією і полтавського тимчасового генерал-губернатора генерала-майора Полковникова і військового цисаря Петрова. Всім обвинуваченим загрожє смертна кара. Діло буде розбиратися сім дів.

— Гімназія в Зінківці. Зінківська інтелігенція клопочеться перед міністерством просвіти, щоб дозволено було одкрити в Зінківці 8-класну хлопчачу гімназію.

(Віламової-Писанецької). „Хмара“ (Суходольського)?... А подивіться—пі „пієси“ (?) складають грунтовний репертуар всіх цих „малоруско-русских товариществ“!... Нові пієси свої К. Карий не дозволяє дим „зарпаякам“ виставляти. І ми розуміємо автора. Яка є гарантія в тому, що наприклад, антрепренор Ф. Левіцький, виставляючи „Хазяїна“ там десь в Тулі, або в Пермі, не вставити „сопак“... „для оживлення дійствія“— як люблять казати „антрепренори“... П-тому, видіте, руськая публіка не розуміє української мови!... „Окучно“ йй на серйозних пієсах... Треба „оживляти“... Значить, або пієса з горілкою, або гопака. А яніди так, знаєте, треба й по російськи казати піл фразі!... В перемішк у українськими... Тоді зрозуміють!... Ось виправданія „антрепренорів“! Та ще „гопак“ звичайний—куди вже не йшло... Ну, а уявіть собі, чятуку, що той же добродій, який-небудь Левіцький, та доручить роль Феногена в „Хазяїні“ такому актьорові, як Д. Шатковський, і як цей самий Шатковський—Феногенушка та вставляє десь в свою роль колінце „гопака“!... А „гопак“ же д. Шатковського—це щось „неописуемое“! Нам доводилося не раз хворим і розбитим морально виходити з театру „Пасажів“ в Петербурзі після таких „гопаків“ д. Шатковського в той час, коли там пробувала трупа д. Левіцького. І д. Шатковський мав „успіх“... Десятитітні хлопчачки, дилжари-гімназисти, становились перед першим рядом партери і вивикали „бібурвати“! Д. Шатковський своїм виходом завдяки „заключав“ гопака... Перше „коліно“ танцював в одєжї, а потім скидає з себе все, що тільки „можна“ скинути. Розуміючи „можна“ в мінімальному значінню, і знов танцював!... Коли до цього додати, що цей д. Шатковський ще й драма пише, які тут же й виставляє, то читач зрозуміє, яка „балачна“, яка „зараза“, які „гангренозні нарости“ на тілі української драматичної літератури й театру „культивуються“ великими „драматургами“ й „актьорщиками, балаганщиками“ д. Шатковськими, Собініними і tutti quanti!... Коли ж вляти на увагу, що „Гаркуни Задунайські“, мов сараца, перелітають Росію „отъ хазяїнскихъ финскихъ скалъ до плавменной Колхиди“, носять з кряво в край і пишуть свята й дорогу душу українського народу, велику душу—Його шутку, його театр—то тоді це нешта

Послано в міністерство прохання, підписане начальниками зінківських інституцій. Зінківціям давно вже треба мати свою гімназію. (Гав. Г. З.)

— Переяслівська гімназія. Міністерство внутрішніх справ дозволило переяслівському городському управлінню позичити в переяслівському громадському банкові 4.000 карб. на будування в Переяславі хлопчачої гімназії. (П. В.)

— Сибірська язва. В податвському повіті та в самій Полтаві ширяться на скотній сибірська язва. В донському козачому полку, що стоїть у Полтаві, здоко 9 коней од цієї пошести. (Р'чъ).

— Заслання. 6 августа з придільної торгви вислають 8 чоловіка до якутського краю. Вчителя городської школи д. Артюхова та колишнього виборщика д. Назарєва вислається з Полтавщини. (К. В.)

— 3 Харківщині. Земельні комісії. Валківська земельна комісія розбиває маєток Базилевського (який вона продже) на 500 часток. Місцеві селяне, які раніше не спочували хуторному господарству, тепер, здається, змінили свій погляд і прихильються до того, щоб перейти до хуторного господарства. (Ю. Кр.)

— Краєвий земський з'їзд. З ініціативи голови харківської губерської земської управи князя А. Голицина, в сентябрі місяці скликається в Харкові краєвий земський з'їзд. З'їзд складатиметься з заступників українських губерній. Найбільше з'їзд міркуватиме про переселенську справу. (Утро.)

— Прибутки з південних залізних доріг. У 1908 році сподіюється на добрий прибуток з південних залізних доріг: за пашажирів—7.300 тисяч карб., з багажу—1.208 тисяч карб. і з товарних поїздів—33.815 тисяч карб. (Утр.)

— Халера. Харківська губерська земська управа одібрала телеграму од волчанської управи, в якій сповіщається, що в повіті умер чоловік з невеликої якоїсь хвороби, немов би з халери. (Р. Сд.)

— Ростов на Дону. Японські шпіони. 31 юлія вночі в Ростові-на-Дону заарештовано трох японців-акробатів, які працювали в цирку Лара. На їх думают, що вони шпіони. Акробатів були одразу випустили, але потім заарештували знаєв і одвели в тюрму. Виявилось, що всі три—японські офіцери. (Утро.)

Відгук життя.

Недавно при найсвятішому сіноді відбулася нарада діачів церковних шкіл. В столичних газетах пишуть, що ця нарада нічого нового церковним школам не дасть; ухвалено тільки звернути пильнішу увагу на „учебно-воспитательную часть“ в школах духовного відомства.

В переказі д. канцелярської мови на звичайну дія постановою значить, що священники та всі, хто завідє церковними школами, мусять це більше стежити за учителями та школярами, не допускаючи в школу нікого „стороннього“—цер-

ковного впливу, а „насаждати“ в уніях дух церковности, виховувати з них не людей, а якихсь церковних послушників. Само собою розуміється, що на першому місці в „учебно-воспитательной части“ повинна стати боротьба з „кромолью“.

Прочитавши в газетах про такі постанови духовного начальства, грішний чоловік, безнадійно махнув рукою. Не сподіююсь я, щоб такими постановами духовне начальство щось допомогло собі, чи то пак, своїм школам. Хто веде, того й поганяють, каже народне прислів'я. А хіба ж нашим панотцям можна докікати, що вони небагато справляють свої патріотичні обовязки в школі? Роспитайте, коли хочете, учителів церковних шкіл і ви матимете тисячі фактів, які дуже і дуже голосно свідчитимуть про те, як високо стоїть в церковних школах та сторона шкільного життя, що на мові синодських канцеляристів називається „учебно-воспитательной частью“. Я особисто маю невеликий досвід в цьому ділі і в моїй пам'яті зараз стає чимало живих ілюстрацій до того, що я сказав попередє. Один учитель повів своїх школярів на українську виставу—дождалось начальство й учителя з посади прогнало; другий учитель подарував школяреві „Наталку Полтавку“ Котляревського, побачило начальство, й прогнало його; третій—читав після уроків у школі твори І. С. Левіцького,—довідалось—прогнало; четвертий написав кореспонденцію в українську газету—звізї д. цього... Прикладів таких можна подати скільки завгодно.

І все це були учителі, які справді любили своє діло і вкладували в нього душу, дбачи про дітей. Але от перед нами свідкі факт, що недавно мав місце в одному з найбільших українських городів С., в тому городі учительська церковна семінарія, а в ній учитель церковних співів—українець, який по за стінами своєї школи не ховався з своїми українськими симпатіями. Провідало про це начальство. Наадаче ревізію, школи. Іде з самотє Петербургу ревізор—колядний професор одного з українських університетів, чорносотенець найвищої марки. Недіть зо дві ходив він на лекції в школу—перешукав геть усі речі в школярів, в учителів, а нічого не знайшов.

Нарешті прискіпався він до бідного учителя українця: „Кажіть, де ваша халка-бібліотека?—Ака бібліотека? питається учитель.—Да ваша хахлакця, мнї достовірно звістено, чтові доложим амьєтє своєю бібліотекою...“

Даремно учитель запевняв завязитого ревізора, що його власні книжки не „поважають контролю начальства“, ревізор перешукав все до ніточкі і... нічого не знайшов.

Прийшовши ревізорові вертатися до тих, хто його послав, на чим. Але хитроумний професор дав собі раду. Свідів він раз на уроді церковних співів і побачив, що в одного школяра на церковному „обиході“ намалювано шпінблюдю. Зрадів ревізор. Зараз збудував він обвинувачення.

Довілі торкається висшегаданих пієс Суслова, Левіцького, Віламової-Писанецької!... Про драма Одногокого та Пієсячєнко-Ярового в українській пресі трохи говорилось. Ми їх не будемо торкатись. Зауважимо тільки, що драма д. Пієсячєнко-Ярового „Весняні хвилі“ навіть конфіскована. За що? Трудно вгадати! Ценопрі тепер „вередливі“! Але все ж нам страшно... Бо на четвертій сторінці обгортки д. Пієсячєнко-Яровий пише: „Того ж автора готовляться до друку інші твори“ (??). Будемо ждати!

Щоб дати зразок „творів“, про які йде мова, ми скажемо кілька слів про жарт на З ді д. Володського: „Панна Штуккарка“, вперше поставлений О. Сакаганським на минулому тижні в літньому театрі Куницького саду в Києві.

III. — Нова пієса, нова пієса!—чутно голоси серед глядачів.—„Современная“—каже якась паш, дорвіруючи жандарського офіцера... Завіса піднялась.

На кону старенький панок—хуторнянин Лобода (Ласкавий) та його середніх діл наймичка Устя (Попова). Наймичка придрукувала (це вже так полагается в такого сорта пієсах). Вона страшенно довог й нудно розказує Лободі про те, що діється в селі, на хуторі... Що селяне землю збираються ділати... Хтось розкидає прокламації... Одбуваються мітінги... Глядачі починають позіхати... Автор це почуває очевидячки і починає „жука пускати“... „оживлять дійствіє“! Але як пускє?.. Суходольського, Суслова, Шатковського в таких випадках завше визволяє „гопак та горілочка“... По традиції глядач чикає „коліця з гопаком“... Але дарма! Д. Володський—сучасний письменник... На „гопак“ має певний погляд, як на річ стару, українськїльську... А кому ж тепер приємно бути „українофілом“?.. Ні, глядач помилився!.. Д. Володський починає потрошку та потихесеньку „оживлять дійствіє“, „називної прелестью мужицкого разговора“, як кавав російський критик В. Бєльський. Він силкується забавити глядача як сєт „хохла-дурака“ (в данні раві придрукуваної наймички); наймичка жививє замість „прокламації“—„проклятія“.

Двї-три усьмішки серед глядачів. І знов пудота... Де-хто стискає плечима... Чутно: „скупчо“!.. Ає тут вже бачиш не тільки „скупчо“. Бачиш, що у автора там, де у людєй час трапляється талат, лежить „пустопорожєє місто“, по термінології Щєдрїна... почуває, що скільки б не боліла голова в Юпітера—Володського, а в неї не виїде Краусня—Мінєрва!.. А саме найбільше, що може вийти, так це „Панна Штуккарка“ (Лінійка)... І справді, „вітром влітає вона“!.. Панна Штуккарка—оука Лободи, курстїка... Що ж має робити „курстїка“ д. Володського? Кокетуючи перед дєралом, вона „лякає мітінгом, мітінжком, революціонерами“ д. Лободу. Лобода, що має собою символізувати українфіла, а сам найвній до якогось ідіотизма, зачинавши двері й вікна, істерично викрикує лайку: „революціонери, забастовщики“!.. Наскільки наївний цей „українофіл“, хай поспівдичить хоч те, що він не знає, що таке мітінг!.. А наврррррр, по пієсі ж таки д. Володського, видно, що дядьки чятають прокламації, збираються на мітінгах, ділять пашські землі, палять економі і т. н... І ось „Панна Штуккарка“ вилазить на стїпені й починає удавати з себе мітінжкового оратора... Говорить монолог... Коли каже про „поділ пашської земельки“, Лобода з переляку падає з стїпця... А „курстїка, хвата зонтик, чєлияє до його червону ганчірку, хвалїдї 10 бігає по кону... Бігає, співаючи марсельєзу“ „Вперед, вперед, сини країни!“ Гасає по кону за Лободою, штовхає його в живіт зонтиком, а той кричить, ховається, повертає стїпця!.. Фу!... Ну й „оживленіє дійствїя“!.. Ну й штуккар же ви, д. Володський!.. Завіса падає. У глядача мимоволі powstaє питання: що ж то буде далі? Адже в першій дії було вже все задеється, що „полагается для такого сорта жартів“!.. Але ж то звичайний смертний глядач, а то „одержимий писательськимъ зудомъ“ д. Володський... Фантазія в його єгдє далеко! А любов до „графоманства“... „любленіє твари (драматичної творчості) паче Бога“, як каже Писаров—це більше!.. Але дур йому! Не будемо переказувати пієси далі. Вона належить до тих творів, які можна перервати де завгодно. Врешті од цього не поється!.. Можна читати й скінця, й в середині!.. Всі пієса збудована на „штуках“ панни штук-

На уроках учитель, мовляв, займається не своїм ділом, а проповідє вкрамольні ідеї, може навіть анархизм розводити, про це ясно свідчать напрямом думок його школярів і т. д. і т. д. І нарешті, хоч учитель своє спеціальне завдання справляє надзвичайно совісно і з великим успіхом, але краще буде для „учебно-воспитательной части“, коли цього учителя з посади прогнати.

Це ж смішно, це похуже на анекдот, але це дійсно правда. А ось вам ще один факт: учительська церковна семінарія послала всею привітанія Державній Думі, а тепер по семінарію за цю провинну закрили, школярів повигонали, а замість них збирають школярок. З дівчатами, очевидно, легше можна буде справитись.

Ну хіба ж можна ще чогось більшого вимагати од наших панотців, що до „учебно-воспитательной части“ в церковних школах? М. П.

З життя „Просвіти“

— На останньому засіданні видавничої комісії ківської „Просвіти“ було розглянуто і ухвалено друкувати з деякими додатками рукопис „Про Швецію та Норвегію“.

За кордоном.

Франція в Марокко.

Події в Марокко складаються як не треба краще для прихильників „сміливої“ колоніальної політики. Французькі гармати вже обстрілювали Каза-Бланку, яку вже занято французьким військом; і зроблено це так, що з погляду сучасних принципів міжнародної політики, Франції неможна зробити жалючого закиду. Коли б навіть французький одряд був заняв Каза-Бланку зараз після того, як там було вбито 9 європейців, то й тоді ніхто проти цього не протестував би тим більше тепер, коли французьке військо висадилось на Мароканський беріг з прохання самого мароканського султана,—тепер проти поводження французів в цих подіях нічого такого не можна сказати.

Дядько султана, Мулай-Аїмін, якого тепер призначено пашєю Каза-Бланки, відповів французькому консулові Невїлю, який звернув його увагу на те, що अवоруження тувемців проти французів все зростає і що треба вжити заходів для оборони спокою чужоземців,—що він, паша, на жалє, не має відповідної кількості військової і через те прохає викликати до міста французьких салдатів, яким він забезпечує вільний вхід через ворота кріпости. Ті події, що відбулися після цього, ще більше виправдують годову французького одряду. Знятий з прохання Невїля та Мулай-Аїміна з крейсєру „Галілей“ французький десант в 50 душ полав, як повідомляють французькі звідомлення, в пастку; як тільки

цей невеликий одряд прийшов до міста, за ним замкнулись ворота кріпости, і тувемці разом з мароканськими салдатами засипали їх грядом кулі, якими поразено шість французьких салдатів і голову одряду міжмана Балланд. Консул встав одначе повідомити про це по бездротовому телеграфові командіра „Галілея“, і цей крейсєр разом з другим французьким кораблем, що був тоді коло Каза-Бланки, „Du-Chayla“,—почали стріляти по місту мелінітовими ядрами. Французький одряд ледве-ледве прорвався крізь лави тувемців до консулства; незабаром на поміч цьому одряду було послано другий.

Французькі газети подають страшні подробиці про становище цього значного мароканського порта, в яким він опинився після останнього обстріла. На вулицях валяється сила неприбранних трунів, од яких несеться страшний сморід. Поруч з трупами вбитих тувемців валяються трупа забитих коней. І по картину смерті доповнюють склади розрухів та грабіжів, ріжкі поламані речі, розкидані товари, одиєні крамїни.

З великим завязтям і навіть храбрістю тувемці робили напад на французькі позиції, де їх, звичайно, стріляли грядом кулі з ружинь та гарматів. Цікаво, між ними, що тувемці здебільшого цілять в старших, і досить, щоб французький офіцер показався в лівій вогню, як нашколо нього зараз же починають свистіти кулі.

Тепер Каза-Бланка в руках французів. На цім одначе справа не скінчиться. Вже повідомляють, що становиться робитьсь небезпечним в порту Раба (Rabat) та в Мазагані, куди теж послано французькі військові кораблі.

Що ж далі? Неже ми розпочинаємо нову війну? Неже Марокко стане для нас новим осиним гіномом?—з тривогою запитують противники колоніальних авантур, які бояться, що Франції знов доведеться проллати багато крові своїх дітей для того, щоб десяток-другий промислових та фінансових тувєв здобули собі нове поле для визнаєку.

Нота французького уряду, розіслана усім європейським кабінетам з приводу подій в Каза-Бланці, скрізь зустріла повне задоволення,—радісно констатують французькі газети. Правда, в цій ноті написано, що французї заняли Каза-Бланку для того, щоб охоронити повну незайманість Марокко й щоб зміцнити владу султана. Та хіба Корєю, напр., не заняли з такою самою метою?

Конгрєс французьких учителів.

10 августа (в. ст.) в Клермон-Фєрані одкрився конгрєс спілок учителів і вчителюк. На конгрєс прибуло зб всіх департаментів (округ) 426 делегатів од 100 спілок, в яких є організовано до 35 тисяч членів. Головою конгрєсу одноголосно обрано Монжотєна. Перше засідання одкривлось о 2 годині промовою голови, який сказав, що між

карки яка, очевидячка, має „символізувати“ й дискредитувати „революцію“!.. Так „жартуючи“, д. Володський на прозві трох д. й дійшов до Геркулєсових стовпів філаретів й викрутасів!.. Що він уже не робив! І „огнем дихав, і шпачки з носа виймав, і в галечку улази“!.. Прямо, як справжній „актьорщик“!.. Але рекорд побив у третій дії... (Ми говоримо про сєцу, де панна штуккарка вичком лупить панача й пана, а ті кричять, скидають піджаки й вискакують на стїг).

Тут д. Володський заткнув за пояс навіть Геркулєса. Бо той колись там лаш дійшов до „Геркулєсових стовпів“, а д. Володський не тільки до них дійшов, а ще й дрота протяг через Гїбралтар над морем-життям од скєлі Цеут до скєлі Гїбралтар... Мало цього... Він з „Панною Штуккаркою“ такі вихлясь виробляє на цьому дровоті, що нам вгадались слова Чуковца з журналу: „И то и сію“, який видавався ще за царіці Катєрини II!

„Когда есть вакансии публичныхъ дураковъ, то занимають у насъ такія мѣста мѣлотравчатія пшеники, и намъ горьдадо мило смотрѣть, какъ они дурочатся и ругаютъ сами себя“!..

Що д. Володський „вилазєє сам себе“, це вис властиво не „обходить“. Навіть більше. Але за віщо-ж він вилаєв О. Сакаганського?.. За віщо?.. Ми дуже високо ставимо талант О. Сакаганського, як артиста... Ми знаємо, що до цього часу трупи братів—Тобілевича високо тримались чєсть українського театру... Що-ж цей?.. Неже Панас Карпович хоче стати на шлях „Гаркунів Задунайських“, д. д. Суслових, Суходольських, Левіцьких?.. Неже „дзвирі д. д. Шатковських, Собініних“ не дають спокою і неже вони такі пієси?.. Ні, ми певні, що це якийсь непорозуміння!.. Що той, хто так високо за хмара в чисту й ясну блакить неба піднімає глядача в роад Івана монолога „Суети“, хто заставляла тремтїти серце і битись високим почуттям любови до святої й чистої штуки,—той не попустить, щоб його „вилазєє“ вдарює д. Володський!..

Іван Личко.

Київ, 3 августа 1907 г.

